

Poglavlje »Majke i socijalna politika« istražuje mišljenje ispitanica o socijalnim politikama i njihovom odnosu spram roda, idejama o budućim trendovima, rodnim ulogama u kućanstvu te vladinoj potpori kućanstvima. Autorice utvrđuju kako su u svojoj studiji naišle na malo dokaza o revitalizaciji modela muškarca-hranitelja. Ispitanice sebe poimaju kao radnice koje trebaju socijalni/kolektivni nivo potpore za svoj plaćeni rad, za svoje roditeljstvo i za svoju djecu. Pri tom tvrde kako država treba regulirati radno vrijeme, roditeljski dopust, podupirati dječje vrtiće i sl., te iskazuju nezadovoljstvo zbog reduciranja odgovornosti i potpore države. Postkomunističke promjene praćene su s manje opaženim promjenama u kućanstvu. Odobranje promjena muških stavova (pomak prema egalitarnom principu, i muškoj skrbi u praksi), ne znači percipiranje muškaraca kao ravnopravnih u skrbi niti žena kao ravnopravnih partnerica u plaćenom radu. U svojim zahtjevima pokazuju prihvaćanje svojih primarnih uloga i odgovornosti u skrbi za djecu, a vidljivo je odsustvo artikuliranja zahtjeva za politikama koje će poticati muškarce da budu očevi i skrbnici djece. Ispitanice sebe poimaju kao majke-radnice, a partnere kao radnike - očeve.

U poglavlju »Rodna ravnopravnost u široj Europi« autorice analiziraju tenzije između socijalnog modela baziranog na solidarnosti i koheziji te ekonomskog modela baziranog na liberalnim tržištima. Pitanje rodnih politika unutar EU također je ključna tema poglavlja, pri čemu Pascall i Kwak propituju rodnu ravnopravnost s aspekta jednake plaće za muškarce i žene, poslova skrbi, balansa rada i privatnog života, participacije u javnoj sferi. Usprkos realnom pesimizmu proizašlom iz analize konteksta u kojem se javljaju mnoge prepreke rodnoj ravnopravnosti, autorice pronalaze razloge za nadu – u povećanoj participaciji žena na tržištu rada, recentnom razvoju europskog socijalnog modela te sve većem razumije-

vanju socijalnih aspekata europskog socijalnog modela kao potpore ekonomskim aspektima.

U zaključku se, između ostalog, iznova postavlja jedno od ključnih pitanja studije: da li je socijalna država moguća nakon komunizma? U posljednjim recima autorice sugeriraju odgovor da »odbijanje komunističke prošlosti ne znači odbijanje države ili kolektivnih rješenja: naprotiv, ispitanice pokazuju naglašeni smisao za moralne odgovornosti vlada prema njima i njihovoj djeci« (194).

Gillian Pascall i Anna Kwak ovom su knjigom dale izuzetan doprinos akademskom proučavanju socijalne politike i njezinih rodnih aspekata. Zbog jasnoće i inventivnosti ona je vrijedan priručnik kreatorima i kreatoricama socijalnih politika i programa kako u zemljama članicama EU, tako i u onima koje punopravnom članstvu teže.

Marija Geiger

REVUE INTERNATIONALE DE SÉCURITÉ SOCIALE

Godina 59, 2006.

Ovaj časopis Međunarodne asocijacije za socijalnu sigurnost (AISS), koji na četiri jezika (engleskom, francuskom, njemačkom i španjolskom) već 59 godina izlazi u Ženevi, prošle je godine na svojim stranicama objavio niz zanimljivih priloga u kojima je kritički analizirana problematika socijalne sigurnosti. Treba napomenuti da je većina priloga u prošlogodišnjim brojevima časopisa posvećena zemljama Trećeg svijeta, dok se manji broj autora bavio europskim temama.

U ovom prikazu mi ćemo ipak upozoriti na »europske« članke jer su nam oni pro-

blemski bliži i jer se u njima na zanimljiv način tretiraju aktualni problemi europske socijalne politike i socijalne sigurnosti.

U prvom broju izdvajamo prilog autorice Hedve Sarfati: *Les Etats de l' Union européenne face au problème du vieillissement démographique: le rôle clé du dialogue social* (»Države Europske unije suočene s problemom demografskog starenja: ključna uloga socijalnog dijaloga«). Autorica podsjeća da je starenje europske populacije akutan i kompleksan fenomen koji zahtijeva raznovrsne i usklađene mjere socijalne i ekonomske politike. Međutim, manevarski prostor za državnu intervenciju u tom je području dosta sužen, budući da globalizacija, europska monetarna integracija te brzi razvoj ekonomije usluga ostavljaju malo mogućnosti za reforme kojima bi se znatnije poboljšao položaj starih ljudi. U takvoj situaciji, države privatnom sektoru i samim građanima nastoje prepustiti odgovornost za dodatnu zdravstvenu zaštitu, odnosno ostvarenje većih mirovina. To stanje državne »neintervencije« može utjecati na povećanje siromaštva i socijalne isključenosti, drugim riječima, dovesti do socijalne dezintegracije koja ugrožava ukupni razvoj društva. Zanimljivo je da je tih rizika postala svjesna i Svjetska banka koja je donedavno čvrsto branila neoliberalne socijalne reforme. Ako, dakle, želimo poboljšati egzistencijalne uvjete starih ljudi, svaki od tri socijalna partnera, smatra autorica, mora preuzeti svoj dio odgovornosti. Drugim riječima, država mora građanima razjasniti ovisnost reformi u području zdravstvenog i mirovinskog osiguranja o stanju na tržištu rada. Država također treba obnoviti povjerenje građana u ta dva sustava socijalne sigurnosti u vrijeme kada je ono ozbiljno poljuljano. Isto tako, druga dva partnera (radnički sindikati i poslodavačke udruge) moraju prevladati svoje kratkoročne, partikularne interese i prihvatiti perspektivu društva kao cjeline, pa tako doprinijeti postizanju konsenzu-

sa oko ključnih socijalnih i ekonomskih pitanja. Autorica na kraju priloga citira predsjednika Skupine visokih europskih stručnjaka za Lisabonsku strategiju M. W. Koka, koji kaže: »Ako želimo očuvati i poboljšati naš socijalni model, mi se trebamo adaptirati: još nije suviše kasno za promjene... Promocija rasta i zaposlenosti je naredni veliki europski projekt«.

U ovom broju objavljena su još četiri članka: Milka Matijascica i Stephena J. Kaya: »Socijalna sigurnost na raskršću: prema učinkovitoj mirovinskoj reformi u Latinskoj Americi«, Kirstena Sehnbrucha: »Osiguranje nezaposlenosti ili računi individualne štednje: može li novi čileanski režim poslužiti kao model drugim zemljama u razvoju«, Mukula G. Ashera i Amerandua Nandy: »Financiranje zdravstvene zaštite u Singapuru: argumenti u prilog sustavnih reformi«, Laurenta Musanga, Jean Damascène Butera, Hertilan Inyarubuga i Bruna Dujardina: »Ruanda: sustav zdravstvene zaštite i osiguranja u slučaju bolesti«.

U drugom broju upozoravamo na članak Markusa Loewea: *Reduction d'échelle, mise à niveau ou partenariat? Modalités de mise en oeuvre de la microassurance* (»Sniženje ljestvice, podešavanje razine ili partnerstvo? Modaliteti uspostavljanja mikroosiguranja«). Autor razmatra mikroosiguranje kao dosta zapostavljenu kategoriju socijalnog osiguranja pogodnu za siromašne kategorije građana. Umjesto isključivog bavljenja velikim nacionalnim programima socijalne sigurnosti, uputno je, misli autor, da država i drugi čimbenici socijalne politike primjerenu pažnju posvete nižim, socijalnim razinama, jer se na njima učinkovito mogu rješavati neki socijalni problemi. »Na primjer, mogu se poduprijeti nevladine organizacije ili pak skupine uzajamne pomoći koje mogu razviti dispoziitivne socijalne zaštite ili pak podržati preobrazba kreditnih ili štednih drugih u asocijacije osiguranja«. Upravo takve male organizacije civilnog društva imaju potrebu

za moćnim partnerima koji će ih osnažiti u djelovanju. Drugim riječima, u suvremenom društvu postoje mnoge mogućnosti da formalne i neformalne institucije u međusobnom partnerstvu razviju male, ali vitalne oblike osiguranja građana suočenih sa socijalnim rizicima.

U ovom broju nalazi se i opsežan članak Gerde Falkner »Načini djelovanja Europske unije na području socijalne politike: kontinuitet ili promjena?«. On može zainteresirati sve one koji se bave evolucijom europskog socijalnog modela. Autorica je odabrala kvantitativnu metodu za praćenje razvoja socijalne politike u Europskoj uniji od kraja 2002. godine. Rezultati njenog istraživanja pokazuju da je, u kvantitativnom pogledu, na djelu impresivan rast europskog socijalnog prava u njegovim raznim modalitetima.

Miles Corak piše o dječjem siromaštvu u Kini (»Načela i praktični aspekti mjerenja siromaštva kod kineske djece«). Kineskoj socijalnoj politici posvećen je i prilog Ko Lin i Olli Kongas: »Elaboracija socijalne politike i njen institucionalni temelj: tranzicija kineskog sustava socijalne sigurnosti«. Posljednji je članak Hernanda Pereza Montasa »Aktuarska anticipacija novog nacionalnog mirovinskog režima Dominikanske Republike«.

U trećem broju časopisa najvažniji je prilog Monike Queisser i Edwarda Whitehousa: *Retraites: le niveau des prestations futures dans les pays de l'OCDE* (»Mirovine: razina budućih davanja u zemljama OECD-a«). Riječ je o rezultatima opsežnog istraživanja koje smo, na osnovi knjige *Pensions at a Glance*, prezentirali u posebnom prilogu objavljenom u ovom broju časopisa, pa stoga ovaj prilog nećemo komentirati.

Učinio nam se zanimljivim prilog Stefana Gressa: *La concurrence réglementée dans le secteur de l'assurance maladie sociale: comparaison de trois pays* (»Regulirana konkurencija u sektoru socijal-

nog zdravstvenog osiguranja: usporedba triju zemalja«). Autor uspoređuje rezultate poduzetih mjera kojima se regulira konkurencija u zdravstvenoj zaštiti u tri europske zemlje: Njemačkoj, Švicarskoj i Nizozemskoj. Autor je pošao od pretpostavke da korisnici zdravstvenih usluga u sve tri zemlje imaju pravo na slobodan izbor osiguravatelja i davatelja zdravstvenih usluga. Pokazalo se, međutim, da su njemački korisnici iskazali veliku osjetljivost na cijene zdravstvenih usluga, dok to nije bio slučaj u druge dvije zemlje. S druge strane, fondovi zdravstvenog osiguranja također su upućeni na međusobnu konkurenciju u pogledu cijena i kvalitete usluga. Pokazalo se da je za nizozemske zdravstvene fondove glavni instrument konkurencije dodatno osiguranje. U Švicarskoj je ključni instrument konkurencije selekcija rizika, a u Njemačkoj su to cijene. Zanimljivo je da autor nije našao dokaze koji bi potvrdili hipotezu prema kojoj zdravstveni fondovi svojim djelovanjem potiču davatelje usluga na poboljšanje učinkovitosti i kvalitete zdravstvene zaštite koju pružaju građanima.

Bilježimo još tri članka u trećem broju. Prvog su autori Elias Massialos, David Brogan i Tom Walley, a naslov mu je »Tarifikacija farmaceutskih proizvoda u Europi: odmjeriti izbor«. Camila Arza piše o argentinskom mirovinskom sustavu u prilogu pod naslovom »Utjecaj distributivne mirovinske politike u Argentini: dobitnici i gubitnici u svim generacijama«. Posljednji je prilog Lene Lavinias: »Pomoć uz provjeru resursa za temeljni građanski dohodak: brazilska iznimka i paradoks«.

U četvrtom broju kao najzanimljiviji izdvojili smo prilog Benedicte Zimmermanna *Mutations du travail et protection sociale: la France, l'Allemagne et l'Europe* (»Promjene rada i socijalne zaštite: Francuska, Njemačka i Europa«). Riječ je o članku koji se bavi reformama osiguranja od rizika nezaposlenosti u dvjema ključnim europskim zemljama. Autor upo-

zorava na povijesnu dimenziju zaposlenosti zahvaljujući kojoj je rad postao svojevrsno socijalno vlasništvo, odnosno supstitut za privatno vlasništvo. U kejnzijanskoj epohi zaposlenost je bila jamac ekonomske stabilnosti i rasta te temelj snage države-nacije. Međutim, u globaliziranoj ekonomiji, obilježenoj fleksibilizacijom i prekarizacijom rada stvari se bitno mijenjaju. Umjesto stabilne zaposlenosti koja je obilježila poslijeratno »zlatno doba«, pojavili su se atipični oblici koji su zamaglili granice između zaposlenosti i nezaposlenosti, zavisnog i nezavisnog rada, između obrazovanja i zaposlenosti. Posljedica je »socijalna nesigurnost«, »novo siromaštvo«, »isključenost«, »prekarnost«. Autor upozorava na nastale terminološke promjene, kao što je »aktivnost« umjesto »zaposlenosti«, »zapošljivost« umjesto »nezaposlenosti«, koje sa svoje strane indiciraju promjenu bazičnog stava prema zapošljavanju. Sada se svi trude aktivnim mjerama »uključiti« nezaposlene u svijet rada. Autor zaključuje: »Međutim, uvođenje sankcija i poticajnih mjera, smanjivanje ili izjednačavanje davanja jasno indicira pomjeranje određenih mjera u registru pomoći. Upravo hibridizacijom registara mjera osiguranja i pomoći s obje strane Rajne provodi se 'modernizacija', pa dakle i liberalizacija socijalne zaštite, u smislu približavanja Beveridgeanskom modelu. Semantika singularnog univerzalizma, građanina, vitalnog minimuma, uključivanja putem rada i preuzimanja individualne odgovornosti tako se kalemi na semantiku salarijata, redistribucije socijal-

nih prava, što vodi hibridizaciji modela«. U Francuskoj i Njemačkoj takva modernizacija socijalne politike izaziva otpor i uskrnuće socijalnog nacionalizma kojim se nastoje obraniti prerogative države-nacije. Autor smatra da se jedino razumijevanjem i prevladavanjem antagonistične polarizacije s jedne strane europeizacije/liberalizacije, a s druge strane socijalnog nacionalizma/konzervativizma, mogu razraditi budući scenariji socijalne politike u ujedinjenoj Europi.

Autori i naslovi preostalih članaka su sljedeći: Robert W. Klein i Gregory Krahm: »Mehanizmi obeštećenja za nesreću na poslu: usporedba sustava na međunarodnoj ljestvici«, Jessica K. M. Johnson i John B. Williamson: »Jesu li režimi nekontributivnih i univerzalnih starosnih mirovina dobra solucija za seosku populaciju u zemljama niskog dohotka?«, Larry Willmore: »Univerzalne starosne mirovine u zemljama u razvoju: slučaj Mauriciusa« te Joan-Costa Font i Montserrat Font-Vilalta: »Ograničenja koncepcije režima osiguranja dugotrajne skrbi: komparativna studija situacije u Španjolskoj«.

Zaključno možemo reći da je ovaj časopis bogat podacima i vrlo dobrim analizama glavnih sustava socijalne sigurnosti u europskim i drugim zemljama, usmjerenih na prevladavanje klasičnih socijalnih rizika kao što su bolest, starost, invalidnost, nesreća na poslu i nezaposlenost.

Vlado Puljiz

